

Almanya'da Sınır Dışı Edilen Türk Vatandaşları...

Prof. Dr. Tankut CENTEL *İstanbul Üni. Hukuk Fakültesi Dekanı*

Bavyera Eyalet İdare Mahkemesi; 15 Kasım 2001 tarihinde açıklanan kararıyla, Avrupa Birliği'ne üye devletlerde ve özellikle Almanya'da oturan Türk vatandaşlarının sınır dışı edilmesine çok önemli bir boyut kazandırmıştır. Gerçekten, söz konusu kararıyla Bavyera Eyalet İdare Mahkemesi; üç yıl önce seri biçimde suç işlediği gerekçesiyle, Almanya'da oturan anne ve babasının yanından alınıp sınır dışı edilen ve o tarihte 14 yaşında olan Türk genci **Muhsin Arı**'nın sınır dışı edilmesini, hukuka aykırı bulmuştur. Buna göre, geçerli bir oturma iznine sahip olan Türk vatandaşları, artık suç işledikleri gerekçesiyle Almanya'da kolay kolay sınır dışı edilemeyeceklerdir. Söz konusu kararın Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye üzerindeki etkisini daha iyi kavrayabilmek için bu karara yol açan olayları ve bu kararın hukuksal dayanağını oluşturan ortaklık hukuku esaslarını incelemekte yarar vardır.

Almanya'da doğmuş, büyümüş ve halen 17 yaşında olan Türk genci **Muhsin Arı**'nın son üç yılda başına gelen olaylar, Almanya'da "**Mehmet**" olayı olarak adlandırılmaktadır. Nitekim, henüz 14 yaşına gelmeden, aralarında gasp ve yaralama da dahil olmak üzere altmışa yakın suç işlemiş olan "**Mehmet**", Almanya'da hukuka uygun biçimde oturma iznine sahip bir Türk ailesinin çocuğudur ve 24 Ocak 1998

tarihinde Münih Yabancılar Dairesi'ne başvurduğunda, çok sayıda suç işlemiş bulunduğu gerekçesiyle, kendisinin oturma izni uzatılmaz. Münih Yabancılar Dairesi, 29 Nisan ile 22 Mayıs 1999 tarihleri arasında, "**Mehmet**"in ve "**nezaret yükümlerini ağır biçimde yerine getirmedikleri gerekçesiyle**" de anne ve babasının sınır dışı edilmesini ister. 6 Temmuz günü "**Mehmet**", gözaltına alınır ve 21 Temmuz'da da, oturma izni süresi sona erer. 12 Kasım tarihinde Federal Anayasa Mahkemesi, biçimsel nedenlerle, kendisinin sınır dışı edilmeyi durdurma isteğini reddeder ve 14 Kasım 1998 tarihinde de "**Mehmet**", sınır dışı edilir. Münih İdare Mahkemesi, sınır dışı etmenin hukuka aykırılığı konusunda açtığı davayı takip etmesi için "**Mehmet**"in Almanya'ya süreli gelmesi isteğini dahi kabul etmez. Ancak Bavyera Eyalet İdare Mahkemesi, bu kararı kaldırır ve "**Mehmet**"e dava için üç günlüğüne Almanya'ya gelme iznini tanıır. Nihayet, Bavyera Eyalet İdare Mahkemesi; sınır dışı edilmesinden tam üç yıl sonra 15 Kasım 2001 tarihinde, "**Mehmet**"in oturma izni isteminde bulunmaya hakkı olduğuna karar verir.

Bavyera Eyalet İdare Mahkemesi'nin kararı, henüz yargı yolları tüketilmediği için kesinleşmemiştir. Buna göre de, "**Mehmet**"in Münih'e dönebilmesi için bir süre daha beklenmesi gerekecektir. Ancak, ortadaki olay, salt "**Mehmet**"in olayı olmayıp; her yıl suç işledikleri gerekçesiyle, Almanya'da

sınır dışı edilen çok sayıda Türk vatandaşının sorunudur.

Söz konusu karar, hukuksal kaynağı itibarıyla 1/80 sayılı AB/Türkiye Ortaklık Konseyi Kararı'na dayanmaktadır. Nitekim 1/80 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 7. maddesi; Avrupa Birliği'ne üye bir devletin emek piyasasında yer alan bir Türk işçisinin yanına gelme iznine sahip yakınlarına, asgari üç yıllık bir usulüne uygun ikametden sonra her türlü işe başvurması ve en az beş yıllık bir ikamet süresinden sonra da istediği işe serbestçe girme hakkını tanımaktadır.

Anne ya da babasından biri ilgili üye devlette en az üç yıldan beri usulüne uygun biçimde işlendirilmiş (istihdam edilmiş) olan Türk işçi çocuklarından, kabul eden ülkede mesleksel öğrenimlerini bitirmiş olanlar ise aynı hüküm uyarınca, oturma sürelerinin uzunluğuna bakılmaksızın, her türlü işe başvurabileceklerdir. İşte, Bavyera Eyalet İdare Mahkemesi; bu hükme dayanarak "**Mehmet**"in oturma hakkına sahip bulunduğunu ve bunun, hapse girme sonucunda dahi, ortadan kalkmayacağını kabul etmektedir.

AB ülkeleri ve özellikle de Alman idari makamları, şimdiye kadar suç işleyen Türk vatandaşlarını, oturma haklarının bulunup bulunmadığına bakmaksızın, sınır dışı etme yoluna gitmişlerdir. Buna göre de, suç işleyen Türk vatandaşlarının sosyal rehabilitasyonu, yani yeniden topluma kazandırılmaları, hep Türkiye'nin sorunu olarak görülmüş; kısacası, Alman tarafı, işin kolayına kaçmıştır. Nitekim, Alman idari

makamları; böylece bir yandan, suç işlendiğinde sınır dışı etmeyi **Damokles**'in kılıcı gibi Türk vatandaşlığının tepesinde tutmuşlar, öte yandan da suç işlediklerinde onları sınır dışı ederek, koruyucu suç siyasetinin zorunlu kıldığı harcamaları yapmaktan kurtulmuşlardır. Oysa, oturma hakkına sahip bir yabancı devlet vatandaşını suç karşı korumak, onun suç işlemesini önlemek ve işledikten sonra da, yeniden topluma kazandırmak, yabancıyı kabul eden devlete aittir. Çünkü, oturma hakkının tanınmasıyla yabancı devlet vatandaşı, ülkeye kabul edilmiş ve sorumluluğu kabul eden ülkeye üstlenilmiş olur. Türkiye, böylece anılan kararla, yurtdışındaki suç işleyen vatandaşlarının topluma kazandırılması (rehabilitasyon) harcamalarından kurtulmuştur.

Son söz

Ancak, bundan çok daha önemlisi; Bavyera Eyalet İdare Mahkemesi'nin kararıyla, AB ülkelerindeki Türk vatandaşlarının ortaklık hukukundan doğan hakları teslim edilmiş olmaktadır. Şimdiye kadar, Avrupa açısından Türkiye'ye ve Türk vatandaşlarına yapılan önemli haksızlıklardan biri de, AB ülkelerindeki Türk vatandaşlarına ortaklık hukukundan doğan oturma-çalışma ve sosyal güvenlik haklarına ilişkin statülerinin yabancı idari makamlarca uzunca bir süre tanınmamış olmasıdır. Türk resmi makamlarının geçmişteki aymazlığı, bu durumu oldukça kolaylaştırmıştır.

Avrupa'daki Türk vatandaşları, Tür-

kiye henüz Avrupa Birliği'ne tam üye olmadığı için şu anda ancak topluluk hukukundan doğan haklarını kullanmaktadır. Bunlar için önceki dönemlere oranla, yoğun bir hukuk mücadelesinin başladığı gözden kaçmamaktadır. "**Mehmet**"le ilgili alınan son karar da açıkça bu mücadelenin ürünüdür.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik süreci içinde, Türkiye'nin önüne, insan haklarından Kıbrıs sorununa kadar, her dönemde bir engel çıkarılmaktadır. AB/Türkiye ortaklık sürecinde ise yaratılan engeller yavaş yavaş yargı kararlarıyla yıkılmaya başlamıştır. **Meryem Demirel**, **Sevince**, **Kuş**, **Bozkurt**, **Nazlı** ve **Taflan-Met** kararları gibi birtakım yargı kararları, kronolojik olarak bu olumlu gelişmeyi sergilemektedir.

Almanya'daki oturma hakkına sahip vatandaşlarımızın, hukuka aykırı biçimde sınır dışı edilmemeleri, şimdilik yargısal yoldan sağlanmıştır. Ancak, bu karar, hukuken kesinlik kazanmış değildir. Türkiye'deki Danıştay'ın koşutunu (paralelini) oluşturan Alman Federal İdare Mahkemesi, bu konuda şimdilik son sözü söyleyecek yargı yeri olarak görünmektedir. Bunun en az bir altı aylık süreci kapsayacağı, şimdiden söylenebilir. Buna göre, yargısal kesinleşme sürecinin sonunda, ya "**Mehmet**"ler Münih'e dönebilecek ya da Türk insanı daha yıllarca sınır dışı edilme korkusunu yaşayacaktır. Ancak, şu andaki durumun, artık sınır dışı edilme korkusunun atılması yönünde geliştiği söylenebilir.